กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ป จากรายการ The Rapper

Linguistic Strategies in the Construction of the Ideology of Childhood in Thai Rap Discourse: A Case Study of "The Rapper" Program

อลิศรา แก้วชะเนตร[1*] / เอื้อมพร ทิพย์เดช[2] / บัณฑิต ทิพย์เดช[3] / วัชรินทร์ แก่นจันทร์[4]

Alissara Kaewchanate[1*] / Uamporn Thipdet[2] / Bundit Thipdet[3] / Vajrindra Kaencandra[4]

[1] สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา 56000, ประเทศไทย
[2-4] สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา 56000, ประเทศไทย
[1] Program in Thai, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao 56000, Thailand
[2-4] Program in Thai, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao 56000, Thailand

[*]Corresponding author. E-mail: alissara.aliz@gmail.com

Received: April 23, 2026
Revised: June 10, 2026
Accepted: June 12, 2026

Abstract

This research article aims to analyze the linguistic strategies employed in the construction of childhood ideologies as manifested in the rap discourse from Seasons 1 and 2 of the television program "The Rapper" utilizing the framework of Critical Discourse Analysis (CDA). The researcher compiled data from rap lyrics broadcast in the aforementioned program, totaling 186 songs. Purposive sampling was employed to select 45 songs whose lyrics specifically reflect youth perspectives on the education system, rules, and social norms. The findings reveal two principal ideologies: (1) the ideology of the "good child" and (2) the ideology of the "bad child." These ideologies are articulated through seven key linguistic strategies, namely: lexical strategies to demonstrate identity-based power construction; intertextuality to express submission; metaphors to establish hierarchies; negative sentences to deconstruct myths; presuppositions to expose invisible power practices; speech acts to demonstrate the reproduction of top-down power structures; and irony to reflect power conflicts and ideological struggles within Thai society.

Key words: Linguistic Strategies, Childhood Ideology, Rap Songs

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ป จากรายการ The Rapper Season 1 และ 2 โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเนื้อเพลงแร็ปที่ออกอากาศในรายการดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 186 เพลง และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนถึงมุมมองของเยาวชนต่อระบบการศึกษา กฎระเบียบ และบรรทัดฐานทางสังคม จำนวน 45 เพลง ผลการศึกษาพบว่ามีการประกอบสร้างอุดมการณ์หลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) อุดมการณ์เด็กดี 2) อุดมการณ์เด็กไม่ดี โดยวาทกรรมเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาที่สำคัญ จำนวน 7 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์เพื่อแสดงการสร้างอำนาจในเชิงอัตลักษณ์ การใช้สหบทแสดงภาวะจำยอม การใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างลำดับชั้น การใช้รูปประโยคปฏิเสธเพื่อรื้อถอนมายาคติ การใช้มูลบทเพื่อพยายามเปิดโปงปฏิบัติการอำนาจที่มองไม่เห็น การใช้วัจนกรรมเพื่อแสดงการผลิตซ้ำโครงสร้างอำนาจแบบบนลงล่าง และการประชดประชันเพื่อสะท้อนถึงความขัดแย้งทางอำนาจและการต่อสู้ทางความคิดของสังคมไทยในเชิงภาษาศาสตร์

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา อุดมการณ์เด็ก เพลงแร็ป

บทนำ

ความเป็นเด็ก (Childhood) ในสังคมไทยไม่ได้เป็นเพียงสภาวะทางวัยหรือกระบวนการทางชีววิทยาเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นทางสังคม (Social construction) (Ariès, 1962) ผ่านสถาบันหลักต่าง ๆ เช่น สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงอุดมการณ์ของรัฐ (Ideological State Apparatuses) (Althusser, 1971) ในการกล่อมเกลาและผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของ “เด็กดี” ตามอุดมการณ์กระแสหลัก สังคมไทยมักคาดหวังให้เยาวชนอยู่ในสภาวะที่เชื่องเชื่อ ยอมจำนนต่ออำนาจของผู้ใหญ่ และปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด กระบวนการเหล่านี้ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลายเป็นกลุ่มที่ไร้พื้นที่ในการส่งเสียง และมักถูกกดทับด้วยวาทกรรมอำนาจนิยมที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนดบรรทัดฐาน

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการกดทับทางอุดมการณ์ดังกล่าว วัฒนธรรมย่อย (Subculture) อย่างวัฒนธรรมฮิปฮอป (Hip-hop) และบทเพลงแร็ป (Rap music) ได้กลายมาเป็นพื้นที่ทางเลือกสำหรับเยาวชนและกลุ่มคนชายขอบในการเปล่งเสียงและต่อต้านอำนาจนำ (Counter-hegemony) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรายการประกวดร้องเพลง “The Rapper” ได้นำวัฒนธรรมใต้ดิน (Underground) ขึ้นมานำเสนอบนพื้นที่สื่อโทรทัศน์กระแสหลัก (Mainstream media) รายการนี้จึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อบันเทิงเพียงเท่านั้น แต่ได้แปรสภาพเป็นพื้นที่ปะทะสังสรรค์และต่อรองทางอุดมการณ์ที่เยาวชนใช้กลวิธีทางภาษาและบทเพลงในการวิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษา กฎระเบียบในโรงเรียน และค่านิยมของผู้ใหญ่ ซึ่งถือเป็นการท้าทายและรื้อถอน (Deconstruction) วาทกรรมกระแสหลักอย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงแร็ปและวัฒนธรรมฮิปฮอปในประเทศไทยที่ผ่านมาเริ่มได้รับความสนใจจากนักวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น Boonsai & Sumniengngam (2022) ได้ศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของแร็ปเปอร์ผ่านกลวิธีทางภาษาในรายการแข่งขันแร็ปแบทเทิล อย่างไรก็ตามเมื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังคงมีช่องว่างการวิจัย (Research gap) ที่สำคัญ กล่าวคือยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใด

ที่มุ่งเน้นศึกษาลึกลงไปถึงการใช้ภาษาเพื่อประกอบสร้างหรือรื้อถอน “อุดมการณ์ความเป็นเด็ก” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์การต่อสู้ทางความหมายในบริบทของรายการโทรทัศน์ยอดนิยม ดังเช่นรายการ The Rapper ซึ่งเป็นรายการประกวดร้องเพลงที่เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแนวเพลงเฉพาะกลุ่มอย่างเพลงแร็ปและฮิปฮอปให้กลายเป็นเพลงกระแสหลักของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2561-2562 โดยได้รับการติดแฮชแท็ก (#TheRapper) อันดับ 1 เทรนด์ทวิตเตอร์ (X) ของประเทศไทย และติด Top 5 เทรนด์โลก (Global Trending) อย่างต่อเนื่องในหลายสัปดาห์ และเป็นคลิปที่มียอดวิวสูงมากกว่า 10 ล้านวิวภายในเวลาไม่กี่สัปดาห์ ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าวาทกรรมเพลงแร็ปได้เปลี่ยนผ่านจากวัฒนธรรมย่อย (Subculture) เข้าสู่พื้นที่กระแสหลักของสังคมไทย ซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางภาษาในการแสดงออกถึงอุดมการณ์ ความคิด และตัวตนของคนรุ่นใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ “กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ป จากรายการ The Rapper” Season 1 และ 2 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ของ Fairclough (1992) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และมุ่งเน้นไปที่กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กผ่านรายการโทรทัศน์กระแสหลักอย่างรายการ THE RAPPER ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้นำวัฒนธรรมย่อยมาใช้เป็นเครื่องมือในการเปล่งเสียงท้าทายและวิพากษ์กฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างการใช้กลวิธีทางภาษากับการต่อสู้ทางอำนาจ ตลอดจนภาพสะท้อนของการต่อรองทางอุดมการณ์ของเยาวชน รวมถึงการทำความเข้าใจพลวัตของการประกอบสร้างและรื้อถอนอุดมการณ์เด็กในสังคมไทยร่วมสมัย

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ปจากรายการ THE RAPPER

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยชิ้นนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ของ Fairclough (1992) ซึ่งมองว่าภาษาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร แต่เป็น “การปฏิบัติการทางสังคม” (Social practice) ที่มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับอำนาจ (Power) และอุดมการณ์ (Ideology) โดยได้เสนอรูปแบบการวิเคราะห์วาทกรรมแบบ 3 มิติ (Three-dimensional model) ได้แก่ 1) มิติตัวบท (Text) ซึ่งมุ่งวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในเนื้อเพลง เช่น การใช้กลวิธีทางศัพท์ การใช้มูลบท การใช้วัจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ การประชดประชัน หรือการใช้สหบท เพื่อสื่อความหมายซ่อนเร้น 2) มิติกระบวนการผลิตและบริโภควาทกรรม (Discursive practice) คือ การศึกษากระบวนการสรรค์สร้างบทเพลงและการตอบสนองของผู้ฟัง เช่น แร็ปเปอร์ (โตโย KQ และ อุ้ย ICE Maiden) แต่งเพลง บาปบริสุทธิ์ ขึ้นมาในห้องอัดเล็ก ๆ ด้วยการสร้างมาตรฐานความดีให้เป็นเพียงเรื่องของ “พฤติกรรมสุขภาพ” มาเป็นเครื่องมือในการยืนยัน “ความสะอาดทางศีลธรรม” ให้ตนเองดูเหนือกว่าคนอื่นในสังคม และเป็นแนวทางให้ผู้ฟังสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และ 3) มิติการปฏิบัติการทางสังคม (Social practice) ที่พิจารณาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ล้อมรอบตัวบทนั้นอยู่ เช่น การใช้

คำว่า “สุภาพบุรุษ” เป็นเครื่องมือกดทับผู้อื่นที่อาจจะดื่ม สูบ หรือมีปัญหาสุขภาพให้กลายเป็น “คนไม่ดี” ไปโดยปริยาย ด้วยเหตุนี้คำศัพท์ที่นำมาใช้เป็นชื่อเรียกจึงแฝงด้วยทัศนคติและความคิดทางสังคมบางอย่างที่มีต่อบุคคลที่กล่าวถึง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กดีและทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคม นอกจากนี้ Van Dijk (1993) ยังได้ขยายความเข้าใจโดยชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (CDA) เป็นเครื่องมือสำคัญในการถอดรหัสภาษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเปิดโปงโครงสร้างอำนาจที่มองไม่เห็นในสังคม โดยเฉพาะในประเด็นการเหยียดเชื้อชาติและการใช้อำนาจในทางที่ผิดของชนชั้นนำ

ในบริบทของสังคมไทย Chareonsin-o-larn (2002) ได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายว่า ภาษาและวาทกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศถูกใช้เป็นกลไกในการจัดระเบียบสังคมและควบคุมความคิดของผู้คน อีกทั้งเมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมเพลงแร็ปในประเทศไทย พบว่าเริ่มมีการศึกษาในประเด็นนี้มากขึ้น โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ Sukwisith (2011) เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (CDA) เพื่อรื้อถอนอุดมการณ์ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย โดยเผยให้เห็นว่ารัฐใช้กลไกทางภาษาและภาพประกอบเป็นเครื่องมือปลูกฝังแนวคิดเรื่อง “เด็กดี” ที่ต้องเชื่อฟัง มีระเบียบวินัย และยอมรับโครงสร้างอำนาจนิยม ในทางกลับกัน แบบเรียนได้สร้างภาพตัวแทนของ “เด็กไม่ดี” ให้เป็นกลุ่มคนชายขอบที่ตั้งคำถาม ขาดความรับผิดชอบ หรือมีพฤติกรรมนอกกรอบความคาดหมายของสังคม การศึกษาข้างต้นจึงชี้ให้เห็นว่าภาษาในแบบเรียนไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่สอนให้คนอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่ยังแฝงกระบวนการขัดเกลาของสังคมทางการเมืองอย่างแยบยล เพื่อควบคุมความคิดของเยาวชนให้อยู่ในกรอบและการควบคุมของรัฐ นอกจากนี้ มีการศึกษาของ Thatthiam & Nilwannapha (2026) ได้ศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อสารในเพลงมาร์ชของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในประเทศไทย เพื่อหล่อหลอมและปลูกฝังอุดมการณ์ความเป็น “เด็กดี” ตามที่สังคมคาดหวัง ผลการศึกษาพบการเลือกใช้คำศัพท์และการกำหนดระดับคุณค่าทางภาษา เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในเชิงบวก เช่น ความกตัญญู ความมีวินัย ความรับผิดชอบ และการรักชาติศาสน์กษัตริย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาใช้บทเพลงเป็นเครื่องมือส่งผ่านค่านิยมหลักและอุดมการณ์ของรัฐสู่ความคิดเด็กปฐมวัยได้อย่างแนบเนียน จึงทำให้งานวิจัยนี้ช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการทางภาษาศาสตร์ในการกล่อมเกลาทางสังคมและสร้างความเป็นพลเมืองดีตั้งแต่ระดับเริ่มต้นของชีวิต

นอกเหนือจากแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ข้างต้น การพิจารณากลวิธีทางภาษาในระดับตัวบทยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Angkapanichkit (2018) ที่กล่าวว่ากลวิธีทางภาษาในข้อความเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ส่งสารใช้ในการจัดการตัวบทเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสื่อสาร โดยกลวิธีเหล่านั้นไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ถ่ายทอดเนื้อหาตรงตามตัวอักษร แต่ยังสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ส่งสารมักเลือกใช้กลวิธีการสรรคำและการจัดวางโครงสร้างประโยค เพื่อสะท้อนสัมพันธภาพและจุดมุ่งหมายเฉพาะ โดยหลักสำคัญของการวิเคราะห์ตามแนวคิดนี้ คือการอธิบายว่าภาษา “ใช้อย่างไร” ไปสู่การ “ตีความเพื่อเปิดเผยแนวความคิดที่แฝงอยู่” ซึ่งช่วยทำให้เห็นภาพรวมของการสื่อความหมายที่ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผ่านการเลือกใช้ คำ วลี และประโยค ไปจนถึงการวิเคราะห์ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อค้นหาเจตนาที่แท้จริงของการสื่อสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประยุกต์ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากบทเพลงแร็ปที่ออกอากาศในรายการ The Rapper Season 1 และ 2 ผลิตรายการโดยบริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท โต๊ะกลม โทรทัศน์ จำกัด ออกอากาศทางช่องเวิร์คพอยท์ โดยรายการ The Rapper Season 1 เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2561 ถึงวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 จำนวน 17 ตอน รวม 97 เพลง และรายการ The Rapper Season 2 เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2562 จำนวน 17 ตอน รวม 89 เพลง รวมทั้งสิ้น 186 เพลง จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงที่มีเนื้อหาหรือถ้อยคำที่สะท้อนถึงมุมมองเกี่ยวกับวัยเด็ก ระบบการศึกษา กฎระเบียบ ครอบครัว หรือบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงลึก จำนวน 45 เพลง หลังจากนั้นจึงนำบทเพลงดังกล่าวมาถอดเทปเป็นลายลักษณ์อักษรและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อเพลงจากวีดิทัศน์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลเนื้อเพลงที่ได้มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 3 มิติ (Three-dimensional model) ของ Fairclough โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ระดับตัวบท (Textual Analysis)

ผู้วิจัยทำการสกัดข้อความและจัดกลุ่มกลวิธีทางภาษาตามหลักวัจนปฏิบัติศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของ Angkapanichkit (2018) ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ การใช้อุปลักษณ์ การประชดประชัน การปฏิเสธ การใช้วัจนกรรม การใช้มูลบท และการใช้สหบท เพื่อพิจารณาถึงกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดใช้ในการประกอบสร้างความหมายของอุดมการณ์เด็ก

2.2 การวิเคราะห์มิติปฏิบัติการทางวาทกรรมและสังคม (Discursive and Social Practice Analysis)

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ทางภาษาจากข้อ 2.1 มาตีความเชื่อมโยงกับบริบทของรายการโทรทัศน์ และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่ออธิบายว่ากลวิธีทางภาษาเหล่านั้นทำหน้าที่ในการผลิตซ้ำ (Reproduce) หรือรื้อถอน (Deconstruct) “ชุดความเชื่อ” และ “อุดมการณ์เด็ก” ที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด

3. การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการยกตัวอย่างตัวบท (Excerpts) จากเนื้อเพลงแร็ปประกอบการอธิบายแนวคิดทางสังคมวิทยาและภาษาศาสตร์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบกลวิธีทางภาษา จำนวน 7 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ การใช้มูลบท การปฏิเสธ การใช้วัจนกรรม การอุปลักษณ์ การประชดประชัน และการใช้สหบท ในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็ก โดยทำให้เห็นถึงความคิดย่อยที่สื่อภาพของเด็กดีและเด็กไม่ดีที่กล่าวถึงการกระทำ พฤติกรรม ตลอดจนลักษณะนิสัยบางประการ เพื่อให้ผู้ฟังประพฤติตามสิ่งที่ถูกประเมินค่าว่าดี ซึ่งอุดมการณ์เด็กดีอาจเป็นกรอบความคิดและพฤติกรรมที่สังคมคาดหวังให้เด็กปฏิบัติ เช่น กตัญญู มีน้ำใจ และมีคุณธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างพลเมืองดีที่มีคุณภาพ ส่วนอุดมการณ์เด็กไม่ดีจะตรงข้าม คือ ความประพฤติที่ขัดต่อหลักสังคม

และหลักศีลธรรม ทำให้ถูกมองว่าเป็นเด็กเกเร ขาดความรับผิดชอบ และขณะเดียวกันสิ่งที่ถูกประเมินค่าว่าเป็นสิ่งไม่ดีก็เป็นสิ่งที่ผู้ฟังไม่ควรประพฤติตามเช่นกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อุดมการณ์เด็กดี

อุดมการณ์เด็กดี คือกรอบความคิดและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความคาดหวังของกระแสหลักในสังคมซึ่งมักผูกโยงกับค่านิยมเชิงจารีต เช่น ความกตัญญู การเชื่อฟังผู้ใหญ่ และความอ่อนน้อมถ่อมตน ภาพลักษณ์ของเด็กดีจึงเป็นที่ยอมรับในลำดับชั้นทางสังคม (Hierarchy) และเป็น “ผู้อยู่ในกรอบระเบียบ” ที่พร้อมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ซึ่งนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา ดังต่อไปนี้

1.1 กลวิธีทางศัพท์ (Lexical strategies) เป็นกระบวนการและเทคนิคการเลือกคำศัพท์มาใช้ในการสื่อสารอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างความหมายเชิงสังคมและถ่ายทอดอุดมการณ์ แง่คิด หรือมุมมองบางประการไปสู่ผู้ฟัง การใช้กลวิธีทางศัพท์นี้ครอบคลุมตั้งแต่การเลือกใช้คำที่มีนัยยะแฝง การใช้คำประเมินค่า การสร้างคำใหม่ ตลอดจนการหลีกเลี่ยงบางคำ เพื่อทำหน้าที่สื่อสารเจตนา โน้มน้าวใจ หรือปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ฟังให้คล้อยตามทิศทางที่ผู้พูดต้องการ ดังต่อไปนี้

1.1.1 การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (Name and Naming) การใช้ชื่อและการเรียกชื่อเป็นการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อความคิดหรือประสบการณ์ของผู้ส่งสาร (Fairclough, 1995, p.185) ชี้ให้เห็นว่าการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้พูดในฐานะผู้ผลิตตัวบทนั้นเป็นเรื่องที่แปรไปตามปัจจัยทางสังคม ซึ่งจะต้องเผชิญกับกระบวนการทางสังคมวัฒนธรรมในวงกว้าง เพื่อสื่อแทนความคิดและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหลายวิธีด้วยกัน โดยผลจากการศึกษาตัวบทเพลงแร็ป จากรายการ The Rapper Season 1 และ 2 พบการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเพื่อแสดงการกระทำหรือสภาพของบุคคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ผมเป็นสุภาพบุรุษ หล่อที่สุดในสามโลก บุหรี่ผมก็ไม่สูบ แอลกอฮอล์ผมก็ไม่บริโภค ตรวจเลือดมาก็ไม่เจอกามโรค” (Toyo KQ & Oui ICE Maiden, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงกลวิธีทางศัพท์การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ โดยใช้คำศัพท์อ้างถึงบุคคล “สุภาพบุรุษ” เป็นการเรียกชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งแสดงอัตลักษณ์ของคนหรือกลุ่มคน โดยสร้างชุดความคิด (Ideology) และบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อสื่ออำนาจในเชิงอัตลักษณ์ (Identity) ให้ตนเองอยู่เหนือผู้อื่นในเชิงกายภาพ โดยใช้ประโยคประกอบสร้างชุดความคิด คำว่า “สุภาพบุรุษ” คือ “ไม่สูบ... ไม่บริโภค... ไม่เจอ...” เป็นการสร้างนิยามของ คำว่า “ความดี” และการใช้คำว่า “กามโรค” แทนคำว่า “โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์” ที่ทำให้ความรู้สึกรุนแรงและมีนัยยะของการตัดสินในเชิงศีลธรรม (Stigma) มากกว่าในเชิงการแพทย์ จากตัวบทข้างต้นจึงเป็นการนิยามความหมาย คำว่า “สุภาพบุรุษ” ซึ่งเป็นการสร้างมาตรฐานความดีแบบเหมารวม ข้อความนี้จึงสามารถสรุปได้ว่าการเป็นสุภาพบุรุษ คือ ไม่ดื่ม ไม่สูบ และไม่มีโรค ซึ่งเป็นการลดทอนคุณค่าด้านอื่น ๆ ของความเป็นมนุษย์ เช่น ความรับผิดชอบ การให้เกียรติผู้อื่น หรือความซื่อสัตย์ ให้เหลือเพียงเรื่องของ “พฤติกรรมสุขภาพ” และเชื่อมโยงไปถึงการสร้างอำนาจผ่านความสะอาด (Politics of Purity) คือ การอ้างผลตรวจเลือดว่าไม่มีกามโรคซึ่งเป็นการใช้ “ความสะอาดทางกาย” มาเป็นเครื่องมือในการยืนยัน “ความสะอาดทางศีลธรรม” เพื่อสร้างความชอบธรรมให้ตนเองดูเหนือกว่าคนอื่นในสังคม ซึ่งเป็นการแสดงอำนาจว่า “ฉันเพียบพร้อมที่สุด” ส่วนในอีกทางหนึ่งก็เป็นการตีตราผู้ป่วย (Stigmatization) จากการเน้นย้ำว่า “ไม่เจอกามโรค” เป็นการตอกย้ำวาทกรรมที่ว่าคนที่มีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ คือ “คนไม่ดี” หรือ “ไม่เป็นสุภาพบุรุษ”

ซึ่งเป็นการกดทับและสร้างอคติต่อผู้ป่วยในสังคม โดยใช้บรรทัดฐานที่ตนเองกำหนดขึ้น (Self-defined Morality) มาวัดคนอื่น ด้วยการใช้คำว่า “สุภาพบุรุษ” เป็นเครื่องมือกดทับผู้อื่นที่อาจจะดื่ม สูบ หรือมีปัญหาสุขภาพให้กลายเป็น “คนไม่ดี” ไปโดยปริยาย ด้วยเหตุนี้คำศัพท์ที่นำมาใช้เป็นชื่อเรียกจึงมิได้เป็นเพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้น แต่แฝงด้วยทัศนคติและความคิดทางสังคมบางอย่างที่มีต่อบุคคลที่กล่าวถึง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กดีและทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคม

1.1.2 การใช้คำกริยา (Verb Forms) เป็นกลวิธีทางศัพท์ที่ใช้แสดงเหตุการณ์ การกระทำ ความคิด ความรู้สึก หรือแสดงสภาพของบุคคล สัตว์ หรือบางสิ่งบางอย่าง ในแง่ของการวิเคราะห์ข้อความ การใช้คำกริยาไม่เพียงพิจารณาที่รูปคำกริยาเท่านั้น แต่รวมไปถึงคำที่สัมพันธ์กับกริยาด้วย เช่น คำนาม และคำขยายเพราะมีส่วนในการสื่อความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์และสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ตอบแทนครูบาอาจารย์ บิดามารดาผู้บุพการี เพราะบุญคุณนี้อาจยาวกว่าสายธาราแห่งห้วงนที” (Dome Neykofear, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นกลวิธีทางศัพท์การใช้คำกริยาที่แสดงให้เห็นลักษณะของคนดี ได้แก่ คำว่า “ตอบแทน” เป็นการกำหนดกรอบความคิดเกี่ยวกับลักษณะของเด็กดีให้แก่ผู้ฟัง ส่วนการใช้คำน้ำหนักของคำ คำว่า “บุพการี” และ “บุญคุณ” เป็นคำที่มีน้ำหนักทางศีลธรรมสูงมากในบริบทสังคมไทย เพราะคำเหล่านี้ไม่ใช่แค่การระบุตัวบุคคลแต่เป็นการระบุ “สถานะ” ที่มาพร้อมกับ “หน้าที่” ที่ต้องรับผิดชอบ และในประโยค “บุญคุณยาวกว่าสายธาราแห่งห้วงนที” เป็นการใช้คำเพื่อทำให้ คำว่า “บุญคุณ” กลายเป็นสิ่งที่มีปริมาณมหาศาลจนไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกผิดหรือความตระหนักของผู้ฟังจากการสร้างบรรทัดฐานความกตัญญู ข้อความนี้ทำหน้าที่ผลิตซ้ำวาทกรรม “ความกตัญญูรู้คุณ” ซึ่งเป็นกลไกหลักในการควบคุมสังคมขนาดเล็ก คือครอบครัวและสถานศึกษา โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสายเลือดและเชิงปัญญาเข้ากับ “หนี้บุญคุณ” ซึ่งถือเป็นการสร้างพันธะที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ และเมื่อบุญคุณถูกนิยามว่า “ยาวกว่าสายน้ำ” จึงทำให้เกิดสภาวะที่ผู้ฟัง (ลูกศิษย์/บุตร) ต้องตกอยู่ในสถานะ “ผู้เป็นหนี้ตลอดกาล” (Perpetual Debtor) ซึ่งทำให้การตอบแทนกลายเป็นพันธกิจที่ไม่มีวันสิ้นสุด ในส่วนของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Social Practice) ข้อความดังกล่าวเป็นการรักษาโครงสร้างอำนาจแนวดิ่ง (Hierarchy Maintenance) “ผู้อาวุโสเป็นใหญ่” ด้วยการเน้นย้ำหน้าที่ของผู้น้อยต่อผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาแบบดั้งเดิมยังคงความศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจในการชี้นำสังคมไว้ได้ ส่วนในด้านการกล่อมเกลาทางด้านจริยธรรม (Moral Governance) วาทกรรมข้างต้นนี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปกครอง (Governmentality) โดยไม่ต้องใช้กฎหมาย แต่ใช้ “ความละอาย” และ “ความดี” เป็นตัวขับเคลื่อนทำให้ผู้ฟังยอมรับต่อบทบาทที่สังคมเป็นผู้กำหนด การปฏิบัติการทางภาษาดังกล่าวจึงมุ่งสร้างอัตลักษณ์ผู้ที่มีการศึกษาและผู้มีความกตัญญู แม้จะดูเป็นถ้อยคำที่งดงามและเปี่ยมด้วยจริยธรรม แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำหน้าที่เป็น “โซ่ตรวนทางศีลธรรม” ที่กำกับให้บุคคลต้องอยู่ในกรอบหน้าที่ตามที่จารีตกำหนดไว้และสื่อว่าเป็นภาพอุดมการณ์เด็กดีขึ้นในระบบความคิดอีกด้วย

1.2 การใช้มูลบท (Presuppositions) เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อข้อความที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัยว่ามีข้อความอื่น ๆ หรือมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว (Phakdeephasook, 2010, p. 58) กล่าวว่า เป็นการใช้รูปภาษาเพื่อสื่อความเชื่อหรือความรู้เบื้องต้นที่มีอยู่ก่อน โดยไม่ต้องเอ่ย

ถึงความเชื่อหรือความรู้นั้นโดยตรง อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้คำศัพท์หรือวลีบางคำที่ทำให้นึกถึงความหมายอื่นนอกเหนือจากความหมายที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เราเป็นเด็กไม่มีสิทธิ์จะอ้าปาก บางเรื่องที่รู้ว่าผิดต้องดัดจริตใส่หน้ากาก เพราะไม่กล้าเลยต้องปิด ไม่พูดตรงตามใจอยาก” (Title Chitswift, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตัวบทเพลงแร็ปนั้นมีการใช้มูลบทหรือความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเพื่อสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับลักษณะของเด็กดี ในประโยค “เราเป็นเด็กไม่มีสิทธิ์จะอ้าปาก” ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมไทยที่แนะนำให้เด็ก ๆ หรือผู้ที่มีอายุน้อยกว่าหลีกเลี่ยงการถกเถียงผู้ที่มีอายุมากกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นภาพ “เสียงสะท้อนจากผู้ถูกกดทับ” (Voice of the Oppressed) ที่กำลังปะทะกับวาทกรรมหลักของสังคม การใช้คำว่า “เราเป็นเด็ก” เป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่ไร้อำนาจที่ไม่ได้หมายถึงช่วงอายุเพียงอย่างเดียว แต่ในบริบทสังคมไทย คำว่า “เด็ก” คือ สถานะทางสังคมที่อยู่ล่างสุดของโครงสร้างอำนาจ และมาพร้อมกับเงื่อนไขว่า “ไม่มีสิทธิ์จะอ้าปาก” คือ การไร้ซึ่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ส่วนคำว่า “ดัดจริต” และ “ใส่หน้ากาก” สะท้อนถึงสภาวะที่ตัวตนภายใน (Internal Self) กับพฤติกรรมภายนอก (External Performance) ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ข้อความนี้จึงแสดงถึงความอึดอัดและการสูญเสียความจริงใจเพื่อความอยู่รอด แต่ในกระบวนการสร้างวาทกรรม (Discursive Practice) นับเป็นการตอบโต้ต่อวาทกรรมหลัก คือ “การรื้อถอน” (Deconstruct) วาทกรรมความกตัญญูหรือการเชื่อฟังผู้ใหญ่ โดยเปิดเผยด้านมืดว่าภายใต้ความสงบเรียบร้อยและการเชื่อฟังนั้นแท้จริงแล้ว คือ “การบังคับให้เงียบ” ซึ่งเป็นสภาวะจำยอมทางวาทกรรม ในส่วนของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Social Practice) แสดงให้เห็นอำนาจนิยมในสถาบันสังคมที่สะท้อนโครงสร้างอำนาจในครอบครัว โรงเรียน หรือที่ทำงานที่ยึดถือระบบอาวุโสเป็นที่ตั้งจนทำให้ “ความถูกต้อง” ถูกบดบังด้วย “สถานะ” ของผู้พูด โดยการใช้อำนาจผ่านความกลัวในวลี “เพราะไม่กล้าเลยต้องปิด” ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างสังคมนี้ไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยเหตุผล แต่ขับเคลื่อนด้วย “ความยำเกรง” และ “ความกลัว” ซึ่งเป็นกลไกหลักในการรักษาอำนาจของผู้อยู่เหนือกว่า การที่ผู้ใหญ่บังคับให้เด็กเป็นเด็กดีแท้ที่จริงแล้วอาจเป็นการสร้างจริยธรรมจอมปลอม (Critique of Hypocrisy) คือการบีบให้เด็กต้องเรียนรู้ที่จะเป็นคนลวงโลก “ดัดจริตและใส่หน้ากาก” เพื่อให้เข้ากับระบบได้ ข้อความดังกล่าวจึงเป็นวาทกรรมแห่งการต่อต้าน (Discourse of Resistance) ที่พยายามเปิดโปงปฏิบัติการทางอำนาจที่มองไม่เห็นและสะท้อนให้เห็น “ช่องว่างระหว่างรุ่น” (Generation Gap) ในสังคมไทยในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยและเป็นธรรมสำหรับทุกคน

1.3 การใช้วัจนกรรม (Speech Acts) เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงเจตนาบางประการของผู้พูด เช่น สั่ง ขอร้อง สัญญา หรือเพื่อแสดงความรู้สึก โดยใช้ถ้อยคำที่มีความหมายซ่อนเร้นตามเจตนา เช่น บอกกล่าว ชี้นำ ผูกมัด เซอร์ล (Searle, 1969) กล่าวว่า การใช้วัจนกรรมเป็นการกระทำโดยใช้คำพูดที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมของการกระทำนั้น ในแต่ละวัจนกรรมมีเงื่อนไขของการเกิดที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น จำนวน 5 ประเภท ได้แก่ 1) วัจนกรรมกลุ่มบอกเล่า 2) วัจนกรรมกลุ่มชี้นำ 3) วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด 4) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 5) วัจนกรรมกลุ่มประกาศ โดยผลการศึกษาเพลงแร็ปจากรายการ The Rapper Season 1 และ 2 พบการใช้วัจนกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อย่าไปข้องแวะกับยาไอซ์ ยาอี” (Toyo KQ, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้การวัจนกรรมกลุ่มชี้นำ คือคำสั่งหรือข้อห้าม คำว่า “อย่าไปข้องแวะ” เป็นการจำลองเสียงของผู้ใหญ่หรือรัฐที่เข้ามาใช้อำนาจเหนือร่างกายและพฤติกรรมของเยาวชน กลวิธีนี้จึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การเตือนภัยเท่านั้น แต่เป็นการผลิตซ้ำโครงสร้างอำนาจแบบบนลงล่าง (Top-down) ที่ผลักให้เยาวชนต้องอยู่ในสภาวะของผู้ยอมจำนนภายใต้บรรทัดฐานที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด การเลือกใช้คำว่า “ข้องแวะ” มีนัยยะทางลบมากกว่า คำว่า “ใช้” หรือ “เสพ” เพราะคำว่า “ข้องแวะ” มีความหมายรวมถึงการเข้าไปใกล้ชิด การคบค้าสมาคม หรือการมีส่วนร่วมในวงจรนั้น ซึ่งเป็นการสร้างเขตแดนที่เข้มงวดว่า “แม้แต่ความใกล้ชิดก็ถือเป็นความผิด” และการเจาะจงชื่อ “ยาไอซ์” และ “ยาอี” แทนที่จะพูดกว้าง ๆ ว่า “ยาเสพติด” เป็นการดึงภาพลักษณ์ของยาเสพติดประเภท “สันทนาการ” (Party Drugs) ขึ้นมาเพื่อมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น วัยรุ่น หรือนักเที่ยว ข้อความนี้ไม่ได้ให้เหตุผลในเชิงวิทยาศาสตร์หรือการแพทย์เพียงอย่างเดียว แต่ใช้การ “สั่งห้าม” เป็นหลัก ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำวาทกรรมที่ว่า “ยาเสพติดคือปีศาจ” ที่ห้ามแตะต้องโดยเด็ดขาด วาทกรรมนี้จึงแฝงนัยว่าคนที่ “ไม่ข้องแวะ” คือ คนที่มีวินัยและอยู่ในโอวาท ส่วนคนที่ “ข้องแวะ” จะถูกผลักให้กลายเป็น “คนนอก” ของสังคมทันที ข้อความลักษณะนี้จึงมักมาจากหน่วยงานรัฐ โรงเรียน หรือผู้ปกครอง ซึ่งสะท้อนการใช้อำนาจแบบ “ศีลธรรมนำการแพทย์” คือการมุ่งเน้นไปที่การสั่งห้ามและตีตรามากกว่าการให้ความรู้เรื่องอันตราย การควบคุมร่างกาย และพฤติกรรม ส่วนในมุมมองของ CDA คือการที่สังคมพยายามควบคุมร่างกายของปัจเจกชนไม่ให้เข้าสู่ภาวะที่รัฐควบคุมไม่ได้ โดยใช้คำสั่งสั้น ๆ ที่ทรงพลังเป็นเครื่องมือจัดการ ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้พูดและผู้ฟังประโยคนี้จะทำงานได้ผลก็ต่อเมื่อผู้พูดมีอำนาจเหนือผู้ฟัง เช่น พ่อสอนลูก ครูสอนศิษย์ และรัฐสั่งประชาชน เป็นต้น ข้อความจึงเป็นปฏิบัติการทางภาษาเพื่อการควบคุมทางสังคม (Social Control) โดยอาศัยความกลัวและการตีตราเป็นกลไกหลัก แม้ในเชิงเจตนาจะเป็นการหวังดีต่อสุขภาพ แต่ในเชิงอำนาจมันคือการตอกย้ำโครงสร้างที่ผู้มีอำนาจเป็น ผู้กำหนดว่า “สิ่งใดคือความปกติ” และ “สิ่งใดคือความเบี่ยงเบน” โดยการใช้คำว่า “อย่า” ซึ่งเป็นการใช้การวัจนกรรมกลุ่มชี้นำที่เป็นการตัดโอกาสในการอธิบายหรือทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่แท้จริงของการไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น ปัญหาสังคม ความเครียด หรือเศรษฐกิจ เป็นต้น ตัวอย่างข้างต้นนี้จึงเป็นกระบวนการสื่อภาพของผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ว่าสิ่งใดควรกระทำเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังมากที่สุด นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่มีความหวังดีแก่เด็กและเป็นการสั่งสอนให้เด็กมีชุดความคิดของอุดมการณ์เด็กดีอีกด้วย

1.4 การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำแสดงการเปรียบเทียบปรากฏร่วมกับคำว่า “เป็น” หรือ “คือ” ซึ่งเป็นการใช้กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดจินตภาพและพลังในการสื่อความหมายไปยังผู้ฟังในลักษณะของการพรรณนาให้ผู้ฟังมองเห็นภาพและเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการกล่าวถึงด้วยการเปรียบเทียบที่ทำให้มีสีสันมากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เยาวชนเปรียบเสมือนเรือลำน้อยลอยเคว้งคว้างอยู่กลางทะเล ปัญญาชนเปรียบเสมือนแสงส่องนำทางให้เรือลำน้อยลอยไปถึงฝั่ง คือ ความหวัง เพื่อความฝัน เพื่อแผ่นดิน” (Pop POPPA, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้อุปลักษณ์ เพื่อสถาปนาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มคนด้วยการใช้กลวิธีอุปมานิทัศน์ “เรือลำน้อยลอยเคว้งคว้าง” การใช้คำว่า “น้อย” และ “เคว้งคว้าง” เป็นการลดทอนศักยภาพของเยาวชนให้กลายเป็นผู้ที่ขาดทิศทางไร้ที่พึ่งและตกอยู่ในสภาวะอันตราย ส่วนการใช้วลี “แสงส่องนำทาง” คือ การเปรียบปัญญาชนเป็น “แสงสว่าง” เป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่สูงส่งและศักดิ์สิทธิ์

เพราะแสงสว่างมีหน้าที่กำจัดความมืดและเป็นผู้กำหนดทิศทาง อีกทั้งยังมีการใช้คำเพื่อสร้างภาระทางอุดมการณ์ คำว่า “ความหวัง” “ความฝัน” และ “เพื่อแผ่นดิน” เป็นการใช้ถ้อยคำที่เปี่ยมด้วยอารมณ์ความรู้สึก เพื่อผูกโยงการกระทำของปัจเจกบุคคลเข้ากับหน้าที่ระดับชาติ (Nationalism) ซึ่งเป็นการสร้างระบบพึ่งพา คือ วาทกรรมผู้นำและผู้ตาม (Leader-Follower Discourse) ข้อความนี้ผลิตซ้ำความเชื่อที่ว่าเยาวชนไม่สามารถคิดหรือกำหนดอนาคตเองได้หากปราศจากการชี้นำจากผู้รู้ โดยวาทกรรมนี้มอบอำนาจให้ปัญญาชนเป็นผู้กำหนดว่า “ฝั่ง” (เป้าหมายชีวิต/ความสำเร็จ) โดยที่ “เรือ” (เยาวชน) ไม่มีสิทธิ์เลือกเส้นทางเพราะถูกมองว่ากำลัง “เคว้งคว้าง” ซึ่งมีส่วนทำให้เห็นอำนาจนิยมทางวิชาการ โดยยกย่อง “ปัญญาชน” ให้มีสถานะเป็น “ผู้ช่วยให้รอด” ด้วยการลดทอนเสียงของเยาวชนให้เป็นเพียงผู้รับการสงเคราะห์และไร้สมรรถนะ (Incompetent) ที่จะต้องถูกกำกับควบคุมโดยชนชั้นนำทางปัญญา

1.5 การประชดประชัน (Irony) เป็นการสื่อสารที่พูดอย่างหนึ่งแต่ต้องการสื่อถึงอีกอย่างหนึ่ง เพื่อล้อเลียน ตำหนิ หรือสร้างอารมณ์ขัน โดยอาจจะมีการใช้น้ำเสียงที่ลากเสียงยาวกว่าปกติ หรือน้ำเสียงราบเรียบเกินไป และบางครั้งเพื่อสะท้อนความเป็นจริงที่ชี้ให้เห็นถึงความไร้เหตุผลหรือความล้มเหลวของบางสิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“บอกเด็กโตไปไม่โกงแต่ในสภาเอาแต่แก๊งเรา” (Sergeant Van, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นข้อความที่ใช้การประชดประชันที่สะท้อนถึงความขัดแย้งทางอำนาจและการต่อสู้ทางความคิดในสังคมไทย ข้อความนี้ใช้โครงสร้าง “ความขัดแย้ง” (Contrast) ระหว่างวาทกรรมสองชุด “บอกเด็กโตไปไม่โกง” เป็นการใช้ภาษาเชิงสั่งสอนที่มาจากผู้มีอำนาจ ซึ่งเป็นวาทกรรมกระแสหลักที่พยายามสร้างบรรทัดฐานทางศีลธรรม ส่วนประโยค “แต่ในสภาเอาแต่แก๊งเรา” คำว่า “แต่” ทำหน้าที่หักล้างความเชื่อข้างต้น คำว่า “แก๊งเรา” เป็นการใช้ภาษาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal) ซึ่งลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันการเมืองและชี้ให้เห็นถึงระบบพวกพ้อง กระบวนการผลิตวาทกรรมนี้ถูกผลิตโดยกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือฝ่ายที่ตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจที่ผู้พูดต้องการชี้ให้เห็นถึง “ความลักลั่น” ระหว่างสิ่งที่ผู้ใหญ่หรือผู้ปกครอง “สอน” กับสิ่งที่พวกเขา “ทำ” โดยสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างเรื่องวิกฤตความเชื่อมั่นว่าสถาบันการเมืองกำลังสูญเสียความชอบธรรมในสายตาประชาชน เพราะถูกมองว่าเป็นพื้นที่ของการจัดสรรผลประโยชน์มากกว่าการรับใช้ส่วนรวมและเป็นการตอกย้ำวาทกรรม “โตไปไม่โกง” ที่ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่ผู้ใหญ่ใช้ควบคุมพฤติกรรมเด็ก แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นและเห็นพฤติกรรมที่ย้อนแย้งของผู้ใหญ่ พวกเขาจึงใช้ข้อความนี้เพื่อ “ทำลายหน้ากาก” วาทกรรมเดิม ซึ่งทำให้เห็นการเล่นพรรคเล่นพวก เพราะคำว่า “แก๊งเรา” สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างการเมืองไทยที่ยังยึดกับระบบอุปถัมภ์ซึ่งขัดแย้งกับหลักธรรมาภิบาลที่มักถูกนำมาอ้างในการสอนเด็ก ข้อความข้างต้นนี้จึงไม่ใช่แค่การตำหนิลักษณะทางการเมืองทั่วไปแต่เป็น “วาทกรรมตอบโต้” ด้วยการประชดประชันที่พยายามจะแสดงให้เห็นว่าปัญหาการทุจริตในประเทศไม่ได้เกิดจากเด็กที่ขาดคุณธรรม แต่เกิดจากผู้ใหญ่ที่ไม่ทำตัวเป็นแบบอย่างและใช้ระบบพวกพ้องปิดกั้นโอกาสของผู้อื่น วาทกรรมข้างต้นนี้จึงเป็นการยกตัวอย่างการทำงานของรัฐบาลหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสภามาแสดงให้เห็นถึงภาพของคนที่มีลักษณะคดโกงหรือไม่ซื่อตรงเพื่อสร้างชุดความคิดของอุดมการณ์เด็กดีที่ควรมีความซื่อตรง

2. อุดมการณ์เด็กไม่ดี

อุดมการณ์เด็กไม่ดี คือชุดความคิดที่ใช้จัดประเภทพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือท้าทายต่อบรรทัดฐานของสังคม (Deviant behavior) รวมถึงเด็กที่ตั้งคำถามต่ออำนาจของผู้ใหญ่เพื่อต่อต้านกฎระเบียบที่ไม่สมเหตุสมผลหรือมีลักษณะภายนอกที่ผิดแผกไปจากจารีต มักถูกผลักให้อยู่ในกลุ่มเด็กเกเร การประกอบสร้างภาพลักษณ์ “เด็กไม่ดี” นี้ เป็นกลวิธีที่ผู้ใหญ่ใช้เพื่อลดทอนความชอบธรรมในการแสดงออกของเด็ก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลวิธีทางศัพท์ (Lexical strategies) เป็นกลวิธีการเลือกคำศัพท์มาใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างพลังและอารมณ์ความรู้สึกแก่ผู้รับสารในการพิจารณาบริบท ความหมายของคำ ตลอดจนเสียงของคำให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้คำแสดงอารมณ์และการสร้างคำใหม่เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์หรือสื่อความคิดสร้างสรรค์อย่างลึกซึ้งและมีชั้นเชิง ซึ่งช่วยให้เนื้อหามีความสละสลวย ชัดเจน และโน้มน้าวใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

2.1.1 การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (Name and Naming) เป็นกลวิธีการใช้คำศัพท์ในการตั้งชื่อเรียกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีปฏิบัติทางสังคมที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เขารวมตัวเป็นแก๊ง ๆ เขาเรียกพี่แกว่าแว้น ๆ ก็รถพี่เขามันแรง ๆ พี่ทำลูกโตก็โชว์กันเต็มสูบ ชาวบ้านก็ด่ากันตามตูด” (Check SHVKE, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นกลวิธีทางศัพท์การใช้ชื่อและการเรียกชื่อเพื่อสะท้อนภาพลักษณ์ของ “ตัวตน” (Identity) ซึ่งแสดงให้เห็นการปะทะกันระหว่าง “วัฒนธรรมย่อย” กับ “บรรทัดฐานสังคม” เพื่อสร้างอัตลักษณ์และสะท้อนให้เห็นว่าการรวมตัวเป็น “แก๊ง” และการแต่งรถเป็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็รู้และมีอยู่ทั่วไป จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ในสังคมไทย ด้วยการสะท้อนมุมมองที่ทำให้เห็นว่าวาทกรรมนี้ไม่ได้พูดในเชิงกฎหมาย แต่พูดในเชิง “วิถีชีวิต” (Lifestyle) ซึ่งทำให้ภาพของ “เด็กแว้น” ที่มักถูกมองว่าเป็นอาชญากรในข่าวกลายเป็นเพียงกลุ่มคนที่มีรสนิยมเฉพาะตัว แต่ในส่วนของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Social Practice) แสดงให้เห็นพื้นที่สาธารณะและการแย่งชิงอำนาจ “ถนน” คือพื้นที่สาธารณะที่รัฐพยายามควบคุมด้วยกฎหมาย แต่กลุ่ม “แว้น” ใช้เพื่อการประกาศศักดาและยึดครองพื้นที่ชั่วคราวซึ่งเป็นการท้าทายอำนาจรัฐและบรรทัดฐานของชาวบ้าน ในด้านศีลธรรมทางเสียงคำว่า “ชาวบ้านก็ด่ากันตามตูด” สะท้อนถึงความล้มเหลวในการอยู่ร่วมกันและกฎหมายที่ไม่สามารถจับตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้จึงทำให้ชาวบ้านทำได้เพียงใช้วาจา “การด่า” เป็นอาวุธในการตอบโต้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “ปัญหาเด็กแว้น” ไม่ได้เป็นแค่เรื่องการจราจร แต่เป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อมีตัวตนในสังคมที่เหลื่อมล้ำ เมื่อคนกลุ่มหนึ่งรู้สึกว่าตนเองไม่มีบทบาทในสังคม “ความเร็ว” และ “เสียงดัง” จึงเป็นสิ่งเดียวที่ทำกลุ่มคนรวมถึงรัฐหันมามองพวกเขาได้ แม้สิ่งที่ได้รับกลับมาจะเป็นคำด่าก็ตามซึ่งเป็นการสื่อภาพของอุดมการณ์เด็กไม่ดีขึ้นในระบบความคิดว่าลักษณะของเด็กไม่ดีที่ไม่มีผู้ใดปรารถนาและนำผลร้ายมาสู่ผู้ปฏิบัติเป็นเช่นไร

2.1.2 การใช้คำกริยา (Verb Forms) เป็นกลวิธีทางภาษาที่สามารถทำความเข้าใจตัวบทที่สื่อถึงความสัมพันธ์ทางสังคมบางอย่างที่แฝงอยู่ในตัวบทนั้น ด้วยการนำเสนอผ่านการใช้คำกริยาที่สื่อความหมายในลักษณะผู้กระทำที่แสดงความรู้สึกนึกคิดหรือภาวะหยุดนิ่ง และสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นผู้ถูกกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เด็กปุจฉาผู้ใหญ่ไม่ยอมวิสัชนา ผมแค่อยากได้คำตอบ ไม่ใช่คำด่าจากวัยชรา อย่าเพิ่งโกรธา อย่าหาว่าผมก้าวร้าว โลกนี้จะพัฒนาต้องมีคนกล้าก้าวเท้า ฟาดง้าว ฟาดงวง แล้วควงพระแสงเลเซอร์สังคมมันถึงจะเปลี่ยนแปลง” (Sergeant Van, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นกลวิธีทางศัพท์ที่ใช้คำกริยาแสดงให้เห็นถึงการปะทะกันทางอำนาจระหว่างวัย โดยใช้ชั้นเชิงทางภาษาที่ผสมผสานระหว่างรากศัพท์บาลี-สันสกฤต “ปุจฉา-วิสัชนา” กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ “เลเซอร์” (Laser) การเลือกใช้คำศัพท์ทางศาสนาหรือศัพท์วิชาการชั้นสูงมาอธิบายการสนทนาสะท้อนว่าผู้พูด พยายามยกระดับการตั้งคำถามของตนให้มีอารยะและเป็นระบบ แต่กลับถูกตอบโต้ด้วย “คำด่า” ซึ่งเป็นภาษาระดับต่ำกว่าในเชิงเหตุผล ข้อความดังกล่าวจึงเป็นการปฏิเสธวาทกรรม “อาบน้ำร้อนมาก่อน” ด้วยการพยายามทำลายระบบความเชื่อที่ว่าผู้อาวุโส คือ ผู้ถือครองความถูกต้อง โดยการเปลี่ยนนิยามจาก “ความก้าวร้าว” ให้กลายเป็น “ความกล้า” และการดักคอ “อย่าเพิ่งโกรธาอย่าหาว่าผมก้าวร้าว” เป็นกลยุทธ์ทางวาทศิลป์เพื่อดึงความชอบธรรมมาไว้ที่ตนเอง และผลักให้ฝ่ายผู้ใหญ่ที่โกรธกลายเป็นคนที่ “ไร้เหตุผล” หรือ “ยึดติดกับตัวตน” ซึ่งเป็นท้าทายลำดับชั้นในสังคมไทยที่ยึดระบบอาวุโส (Seniority) เพราะการตั้งคำถาม “ปุจฉา” มักถูกตีความว่าเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจ รวมถึงการใช้คำว่า “ฟาดง้าว” และ “ควงพระแสงเลเซอร์” ที่สื่อถึงการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์เพื่อทำลายความคิดเดิม ๆ เพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง วาทกรรมนี้จึงเป็นการทวงคืนพื้นที่ในอนาคต ด้วยการใช้ภาษาที่ดูถูกเหยียดหยามความล้าหลังของระบบเดิมและเชิดชูความทันสมัยให้กลายเป็นเครื่องมือทำลายโครงสร้างอำนาจที่ปิดกั้นการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ วาทกรรมดังกล่าวจึงเป็นการสะท้อนพฤติกรรมและลักษณะของชุดความคิดเด็กไม่ดีที่ไม่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า

2.2 การใช้มูลบท (Presuppositions) เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อข้อความที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัยว่ามีข้อความอื่น ๆ หรือมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการอนุมานหรือการคาดการณ์ตามหลักเหตุผลที่มักจะละไว้ในฐานที่เข้าใจโดยไม่กล่าวออกมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ที่ผ่านมาผมยืนอยู่บนพื้นที่ที่ถูกตีกรอบด้วยคำว่าไอ้เด็กเมื่อวานซืน ถูกกระแสสังคมกลืน กำหนดให้เราต้องเหมือนคนอื่น” (Hymnnae, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้มูลบทเพื่อสะท้อนถึงความอึดอัดทางอัตลักษณ์ (Identity Crisis) ด้วยการใช้คำว่า “ที่ผ่านมา” แสดงให้เห็นถึงการถูกกดทับด้วยบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) เพราะมีการใช้ คำว่า “ตีกรอบ” ที่สื่อถึงการกักขังและการจำกัดสิทธิเสรีภาพซึ่งสะท้อนว่าผู้พูดไม่ได้รู้สึกว่าตนเองมีอิสระ แต่ถูกบีบให้ยึดถือค่านิยมบางอย่างในช่วงเวลาที่ผ่านมาและการใช้คำตีตรา “ไอ้เด็กเมื่อวานซืน” ส่วนการใช้คำว่า “กลืน” และ “กำหนด” สื่อถึงสภาวะที่ผู้พูดเป็นฝ่าย “ถูกกระทำ” (Passive Voice) จากพลังภายนอกที่มองไม่เห็นซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าตัวบุคคล วาทกรรมนี้จึงเป็นการระบายเพื่อตีแผ่ความเจ็บปวดจากการถูกบังคับให้เป็น “คนปกติ” (Normalizing) ตามมาตรฐานที่สังคมวางไว้ว่าต้องเหมือนคนอื่นไม่ใช่ทางเลือกที่สมัครใจแต่เป็นข้อบังคับทางสังคมเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับ หากใครแตกต่างออกไปจะถูกมองว่าผิดปกติหรือก้าวร้าว ซึ่งแสดงให้เห็นอำนาจเชิงสถาบันและระบบอาวุโสด้วยการใช้คำว่า “เด็กเมื่อวานซืน” คือ ตัวแทนของโครงสร้างอำนาจนิยมที่ใช้ “อายุ” เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

ชนชั้นความเชื่อถือ (Epistemic Injustice) สะท้อนถึงสังคมไทยที่มักยกย่องการประนีประนอมและการเดินตามกรอบมากกว่าการเป็นตัวของตัวเอง

2.3 การปฏิเสธ (Negation) เป็นการใช้ประโยคปฏิเสธที่ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่บอกปฏิเสธในทางไวยากรณ์ แต่ในทางวาทกรรมการวิเคราะห์รูปประโยคปฏิเสธถูกใช้เพื่อ “รื้อถอน” (Deconstruct) ชุดความเชื่อหรือข้อสมมติเบื้องหลัง (Presupposition) ที่ผู้ฟังเคยยึดถือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“กูว่าการศึกษาไม่ได้ตีราคาให้ตัวคน เสื้อผ้าหน้าผมไม่ใช่ตัวตัดสิน ว่าคนนี้รวยคนนั้นจน รอยสักบนผิวหนัง ไม่ได้คัดสรรว่าคนนี้ดีคนนั้นโจร ถึงอิสระทางความคิด แต่ก็ไม่มีสิทธิ์ตัดสินชีวิตคนทั้งคน” (Miny Milli. 2019)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นกลวิธีการปฏิเสธ “กูว่าการศึกษาไม่ได้ตีราคาให้ตัวคน” ด้วยการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาด้วยการใช้ภาษาในระดับกันเองเพื่อทำลายกำแพงความสุภาพจอมปลอมในสังคม ซึ่งทำให้เห็นการปะทะกันระหว่าง “ค่านิยมกระแสหลัก” กับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” การใช้คำสรรพนาม “กู” ในมุมมองของ CDA ไม่ได้เป็นแค่คำหยาบ แต่เป็น “ภาษาแห่งการขัดขืน” (Language of Resistance) เพื่อแสดงความเท่าเทียมและปฏิเสธโครงสร้างอำนาจที่บังคับให้คนผู้น้อยต้องใช้ภาษาที่นอบน้อมจึงทำให้กระบวนการสร้างวาทกรรมเป็นการตอบโต้การด่วนตัดสิน ซึ่งสะท้อนภาพว่าผู้พูดมักตกเป็นเหยื่อของการถูก “ตัดสิน” (Judgment) จากสังคมอยู่เสมอจึงต้องสร้างวาทกรรมชุดนี้ขึ้นมาเพื่อปกป้องเขตแดนส่วนบุคคล และเป็นการดึงอำนาจในการนิยามกลับมาไว้ที่ตนเองแทนที่จะปล่อยให้สังคมหรือคนอื่นเป็นผู้กำหนดว่าเป็นคนดีหรือคนเลวด้วยระบบคัดกรองทางสังคม (Social Sorting) เพราะสังคมไทยมักใช้ “เครื่องแบบ” “รอยสัก” และ “ระดับการศึกษา” เป็นตัวคัดกรองคนเข้าสู่โอกาสต่าง ๆ วาทกรรมนี้จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่าระบบคัดกรองที่บิดเบี้ยวและไร้ความยุติธรรมของสังคมไทยแสดงให้เห็นถึงการต่อต้านอำนาจทางศีลธรรม คำว่า “ไม่มีสิทธิ์ตัดสินชีวิตคนทั้งคน” จึงเป็นการท้าทายกลุ่มคนในสังคมที่มักตั้งตัวเป็นศาลเตี้ยทางศีลธรรม (Moral Guardians) วาทกรรมนี้จึงเป็นการทวงคืนความเป็นมนุษย์จากสังคมที่ชอบตีราคาคนเหมือนสินค้า และสื่อว่าไม่มีใครมีอำนาจสูงสุดที่จะไปลดทอนคุณค่าชีวิตของใครเพียงเพราะรูปลักษณ์หรือหัวโขนที่ใส่ เพื่อเป็นการโต้กลับและช่วงชิงอำนาจในการนิยามคุณค่าของมนุษย์กลับมาอยู่ที่การกระทำซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ที่ต้องการปลดแอกเยาวชนจากการถูกประเมินด้วยเปลือกนอก

2.4 การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการใช้คำศัพท์หรือวลีที่มีความหมายประจำรูปภาษาเพื่อเป็นการเน้นความหมายให้เด่นชัดขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา รวมถึงการสร้างอารมณ์และปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้เกิดความฮึกเหิมและเกิดอารมณ์คล้อยตามผู้พูดไปด้วยซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายที่อาศัยประสบการณ์ความรู้ความคิดที่เกิดจากการสั่งสมและความเข้าใจรูปภาษาที่มีคุณสมบัติ ลักษณะ และรูปร่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“คำพูดในด้านลบเหมือนอาวุธที่ทิ่มแทง ใช้ด่าทอคนที่พบเหมือนต้องการจะฆ่าแกง สุมหัวกันใส่ไฟสถานการณ์มันยิ่งแรง ก็เพราะอารมณ์มันใหญ่ไป สมองเลยถูกมันวิ่งแซง ขอแค่ด่าแล้วสะใจ แม้ไม่รู้ถึงความจริงชีวิตคนอื่นเขาจะบรรลัย ก็ยังใช้ปากไปตามยิง เปรี้ยง!” (Title Chitswift, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้อุปลักษณ์เชิงสงคราม (War Metaphor) ด้วยการเปรียบเปรย “คำพูด” เป็น “อาวุธ” “การฆ่าแกง” และ “การยิง” เพื่อตอกย้ำว่าการด่าทอไม่ใช่แค่เรื่องความเห็นแต่คือการทำลายชีวิต ซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามระหว่าง “อารมณ์” และ “สมอง” มีการใช้โครงสร้างเชิงเปรียบเทียบที่ว่า “อารมณ์มันใหญ่ไป สมองเลยถูกมันวิ่งแซง” เพื่อชี้ให้เห็นสภาวะที่เหตุผลพ่ายแพ้ต่อสัญชาตญาณดิบ (Impulse) ประกอบกับการใช้คำเชิงทำลายล้าง “ทิ่มแทง” “ใส่ไฟ” “บรรลัย” และ “ตามยิง” เป็นการสร้างภาพพจน์ของความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในกระบวนการทางวาทกรรม (Discursive Practice) ประโยค “สุมหัวกันใส่ไฟ” และ “แม้ไม่รู้ถึงความจริง” สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างวาทกรรมในยุคดิจิทัลที่เน้นความเร็วและความสะใจมากกว่าความถูกต้องและลดทอนความเป็นมนุษย์ เนื่องจากวลี “ด่าแล้วสะใจ” คือการมองเห็นชีวิตคนอื่นเป็นเพียงเป้าซ้อมยิง ซึ่งสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคมไทย คือ อำนาจของฝูงชนในโลกออนไลน์ วาทกรรมนี้จึงเป็นการเตือนสติเรื่องการใช้อำนาจเกินขอบเขตของสาธารณชนเพียงเพราะความสะใจของสังคมที่เต็มไปด้วยความกดดันและมักจะมองหาแพะรับบาปในการระบายอารมณ์ด้วยถ้อยคำเพื่อทำให้ผู้ด่ารู้สึกว่าตนเองมีอำนาจหรือมีความสูงส่งทางศีลธรรมเหนือกว่าเหยื่อชั่วคราว วาทกรรมทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้จึงทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนความป่าเถื่อนในคราบคนเจริญที่ชี้ให้เห็นว่าแม้เราจะอยู่ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้า แต่เรายังใช้เครื่องมือเหล่านั้นในการฆ่ากันทางสังคมด้วยอาวุธที่เรียกว่า “คำพูด” โดยมีอารมณ์เป็นตัวขับเคลื่อนแทนสติปัญญา ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นลักษณะของเด็กไม่ดีที่ใช้คำพูดในการทำลายและฆ่าผู้อื่นให้โทษและมีอันตราย เพื่อให้ผู้ฟังไม่ปฏิบัติตามลักษณะของเด็กไม่ดีที่ตัวบทเพลงแร็ปต้องการสื่อ

2.5 การประชดประชัน (Irony) เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายในทางตรงกันข้ามกับสิ่งคิด เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ ล้อเลียน ตำหนิ หรือเสียดสีสถานการณ์ที่ไม่มีความสมเหตุสมผล ด้วยการใช้คำเพื่อตำหนิแบบนุ่มนวลแต่เจ็บลึกแทนการด่าตรง ๆ เพื่อรักษาหน้าหรือลดระดับความรุนแรงทางอารมณ์ในการสะท้อนสถานการณ์ความเป็นจริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“วัยรุ่นติดยาพวกเขาถนัด คงยังไม่สาย ไม่นานก็คงจะหายดี” (Jom Jahrom, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการประชดประชันด้วยการใช้คำว่า “ถนัด” เป็นการเลือกใช้คำที่แสดงถึงความรู้สึกในทางตรงกันข้าม เพราะปกติ คำว่า “ถนัด” มักใช้กับทักษะหรือความสามารถ แต่ในบริบทนี้อาจเป็นการประชดประชันสถานการณ์ที่วัยรุ่นถูกดึงเข้าสู่วงจรของยาเสพติดจนกลายเป็นเรื่องที่คุ้นชิน หรืออีกนัยหนึ่งคือการสะท้อนความจริงที่ว่าสิ่งเสพติด คือสิ่งที่หาได้ง่ายในสภาพแวดล้อมของพวกเขา ส่วนการใช้คำว่า “คงยังไม่สาย” และ “คงจะหายดี” เป็นการเลือกใช้ภาษาเชิงให้กำลังใจ ซึ่งขัดแย้งกับวาทกรรมกระแสหลักที่มักใช้คำที่ตัดสินเด็ดขาด เช่น “ไอ้ขี้ยา” หรือ “ขยะสังคม” และการทำให้เป็นเรื่องของ “อาการป่วย” ด้วยการใช้คำว่า “หายดี” เปลี่ยนสถานะของวัยรุ่นจาก “อาชญากร” ให้กลายเป็น “ผู้ป่วย” ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของมุมมองเชิงมนุษยวิทยา ข้อความดังกล่าวจึงเป็นการท้าทายวาทกรรม “สายเกินไป” เพราะสังคมส่วนใหญ่มักตัดสินว่าคนที่ก้าวเข้าสู่โลกของยาเสพติด คือคนที่ “เสียคน” ไปแล้ว แต่วาทกรรมนี้พยายามสร้างความเชื่อใหม่ (Re-framing) ว่าชีวิตสามารถเริ่มต้นใหม่ได้เสมอ ส่วนความคลุมเครือของคำว่า “ถนัด” อาจเป็นการประชดประชันอำนาจรัฐหรือโครงสร้างสังคมที่ปล่อยให้ยาเสพติดแพร่ระบาดจนเด็ก ๆ “ถนัด” ที่จะเข้าถึงมันมากกว่าการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาหรืออาชีพ ส่วนบริบททางสังคมการเปลี่ยนผ่านจาก “ปราบปราม” เป็น “เยียวยา” สอดคล้องกับแนวคิดสากล

ที่มองว่ายาเสพติดไม่ใช่เป็นแค่เพียงปัญหาด้านอาชญากรรมแต่เป็นปัญหาสาธารณสุข ซึ่งหากมีความเข้าใจในเชิงชนชั้นวัยรุ่นที่ติดยามักมาจากพื้นที่ที่ขาดแคลนโอกาส ส่วนวาทกรรม “คงยังไม่สาย” จึงเป็นการส่งเสียงถึงสังคมว่าอย่าเพิ่งรีบกำจัดหรือทอดทิ้งคนกลุ่มนี้เพียงเพราะเขาอยู่ในสภาวะที่โครงสร้างสังคมบีบคั้น วาทกรรมนี้จึงทำหน้าที่เป็น “สารแห่งความหวัง” (Message of Hope) ที่พยายามต้านทานวาทกรรมแห่งการเหยียดหยามและตีตราด้วยการสื่อสารที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง (Agency) และความผิดพลาดในอดีตก็ไม่ควรเป็นกรงขังไปตลอดชีวิต

2.6 การใช้สหบท (Intertextuality) เป็นการอ้างข้อความ แนวคิด และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สื่อให้รู้ว่ามีความคิดอื่นหรือตัวบทอื่นอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงตอบสนองหรือปฏิสัมพันธ์กันกับตัวบทหรือวาทกรรมที่มีอยู่ก่อนที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ การเรียกร้องและความชอบธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา... ยื่นซ้ายมาจับมือกันมั่น... ไอ้ผมก็สงสัย ไม่เข้าใจในหลักสูตร เขาให้จับมือซ้ายแต่มือซ้ายผมเอาไว้ล้างตูด... เรียนผูกเงื่อนพิรอดหรือผูกซุง เรียนผูกต้องเรียนแก้และอย่าให้ใครมาผูกจูงจมูก สูตรคูณ เอาเก็บไปเรียนคาบเลข เวลาผมมีไม้พลอง เหมือนหงอคงที่เหยียบบนก้อนเมฆ จงเสียชีพแต่อย่าเสียสัตย์ เสียอะไรก็ได้แต่อย่าเสียหัวเข็มขัด...” (Toyo KQ, 2018)

ตัวอย่างข้างต้นถือเป็นการใช้สหบทในการวิพากษ์ระบบการศึกษาไทยและอำนาจของระเบียบวินัย โดยพบการปะทะกันระหว่าง “วัฒนธรรมจารีต” กับ “ความจริงของปัจเจก” ผู้พูดนำ “อุดมคติของลูกเสือ” มาวางไว้ข้าง ๆ กับความจริงอันแสนสามัญ “เอาไว้ล้างตูด” เพื่อทำลายความศักดิ์สิทธิ์ (Desacralization) ของสัญลักษณ์ที่ดูสวยหรูแต่ไร้ความหมายในชีวิตจริง การใช้คำว่า “อย่าให้ใครมาผูกจูงจมูก” เป็นการเปรียบเทียบนักเรียนกับ “สัตว์เคี้ยวเอื้อง” ซึ่งสะท้อนถึงการถูกควบคุมโดยผู้มีอำนาจอย่างไร้สติปัญญา กระบวนการสร้างวาทกรรมด้วยการนำ “คำปฏิญาณ” และ “เพลงลูกเสือ” มาบิดเบือนเพื่อล้อเลียนความไร้สาระของกฎเกณฑ์ที่ล้าสมัยจึงเป็นการตั้งคำถามว่าสิ่งที่เรียนไปนั้น “มีค่า” หรือ “มีประโยชน์” หรือไม่ วาทกรรมนี้จึงเป็น “การดื้อแพ่งทางวาทกรรม” เพื่อบอกว่ากฎเหล่านี้ไม่ยุติธรรมในสายตาเด็ก วาทกรรมดังกล่าวนี้จึงเป็นการ “ลดทอนอำนาจ” (Subversion) ของสถาบันการศึกษาไทย โดยใช้เสียงหัวเราะและภาษาชาวบ้านมาโจมตีความเคร่งครัดที่ไม่มีที่มาที่ไป และทำให้เกิดภาพลักษณ์ของเด็กไม่ดีที่ไม่ยอมสยบต่อกฎเกณฑ์ที่ไร้เหตุผลและท้าทายอุดมการณ์การควบคุมของระบบการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ป จากรายการ The Rapper Season 1 และ 2 โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ของ Fairclough (1992) และกลวิธีทางภาษาในด้านการวิเคราะห์ข้อความของ Angkapanichkit (2018) พบกลวิธีทางภาษาที่สื่อภาพอุดมการณ์เด็ก โดยแบ่งออกเป็นอุดมการณ์เด็กดี คือ กรอบความคิดและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความคาดหวังของกระแสหลักในสังคมซึ่งมักผูกโยงกับค่านิยมเชิงจารีต เช่น ความกตัญญู การเชื่อฟังผู้ใหญ่ และความอ่อนน้อมถ่อมตน ภาพลักษณ์ของเด็กดีจึงมีลักษณะของการยอมรับในลำดับชั้นทางสังคม (Hierarchy) และเป็น “ผู้อยู่ใน

กรอบระเบียบ” ที่พร้อมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ส่วนอุดมการณ์เด็กไม่ดี คือ ชุดความคิดที่ใช้จัดประเภทพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือท้าทายต่อบรรทัดฐานของสังคม (Deviant behavior) เด็กที่ตั้งคำถามต่ออำนาจของผู้ใหญ่เพื่อต่อต้านกฎระเบียบที่ไม่สมเหตุสมผล หรือมีลักษณะภายนอกที่ผิดแผกไปจากจารีตมักถูกผลักให้อยู่ในกลุ่มเด็กเกเร การประกอบสร้างภาพลักษณ์ “เด็กไม่ดี” นี้ เป็นกลวิธีที่ผู้ใหญ่ใช้เพื่อลดทอนความชอบธรรม (Delegitimization) ในการแสดงออกของเด็ก นอกจากนี้ยังพบกลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ป จากรายการ The Rapper Season 1 และ 2 จำนวนทั้งสิ้น 7 กลวิธี ได้แก่ การใช้กลวิธีทางศัพท์เพื่อแสดงการสร้างอำนาจในเชิงอัตลักษณ์ การใช้สหบทแสดงภาวะจำยอม การใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างลำดับชั้น การใช้รูปประโยคปฏิเสธเพื่อรื้อถอนมายาคติ การใช้มูลบทเพื่อพยายามปิดโปงปฏิบัติการอำนาจที่มองไม่เห็น การใช้วัจนกรรมเพื่อแสดงการผลิตซ้ำโครงสร้างอำนาจแบบบนลงล่าง และการประชดประชันเพื่อสะท้อนถึงความขัดแย้งทางอำนาจและการต่อสู้ทางความคิดของสังคมไทยในเชิงภาษาศาสตร์ โดยผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ปเป็นเครื่องมือทางอำนาจที่ผู้พูดใช้เพื่อสะท้อนและวิพากษ์อุดมการณ์เด็กที่เกิดขึ้นในตัวบท ซึ่งสามารถสื่อความหมายของอุดมการณ์ไว้อย่างแยบยลและสามารถสะท้อนความคิดของผู้คนในสังคมไทยผ่านการใช้ภาษาอย่างมีชั้นเชิง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างอุดมการณ์เด็กที่ปรากฏในวาทกรรมเพลงแร็ปจากรายการ THE RAPPER Season 1 และ 2 จำนวนทั้งสิ้น 186 เพลง โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนถึงมุมมองของเยาวชนต่อระบบการศึกษา กฎระเบียบ และบรรทัดฐานทางสังคม จำนวน 45 เพลง ข้อค้นพบที่ได้แสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางภาษาทั้ง 7 กลวิธี ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การสื่อสารเพื่อความบันเทิง หรือเป็นเพียงรูปแบบทางศิลปะทางภาษาเท่านั้น แต่เป็นการทำงานในระดับ “การปฏิบัติการทางสังคม” (Social practice) ตามกรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Fairclough, 1992) ซึ่งเป็นวาทกรรมที่สะท้อนการต่อสู้ แย่งชิง และต่อรองพื้นที่ทางอุดมการณ์ระหว่างเยาวชนกับวาทกรรมกระแสหลักของผู้ใหญ่

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า วาทกรรมเพลงแร็ปได้กลายเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการต่อต้านและรื้อถอนอำนาจของกลไกเชิงอุดมการณ์ของรัฐ (Althusser, 1971) เช่น สถาบันครอบครัวและโรงเรียน ที่มักคาดหวังและประกอบสร้างกรอบให้เยาวชนต้องอยู่ในสภาวะของผู้ยอมจำนนหรือเป็นเพียงเรือนร่างที่ถูกควบคุม (Foucault, 1977) ผ่านกฎระเบียบและค่านิยมแบบอำนาจนิยม การที่แร็ปเปอร์เลือกใช้กลวิธีทางภาษา เช่น การใช้อุปลักษณ์เพื่อลดทอนอำนาจ การประชดประชัน และการใช้รูปประโยคปฏิเสธถือเป็นการพลิกบทบาทของเยาวชนจาก “ผู้ถูกกระทำ” (Passive) ที่ไร้เสียงในสังคมมาสู่การเป็น “ผู้กระทำการ” (Active) ที่กล้าตั้งคำถาม ท้าทาย และสั่นคลอนมายาคติของความเป็น “เด็กดี” แบบดั้งเดิมที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนดได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอย่างยิ่งประการหนึ่ง คือ แม้วาทกรรมในเพลงแร็ปจะแสดงท่าทีความเป็นขบถและขัดขืนต่อระบบระเบียบของสังคม แต่ทว่าในขณะเดียวกันกลับพบการใช้กลวิธีทางภาษา เช่น การใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้นำ และการใช้มูลบท ที่ยังคงทำหน้าที่ “ผลิตซ้ำ” (Reproduce) อุดมการณ์ความกตัญญู การตอบแทนพระคุณบิดามารดา และการพยายามพิสูจน์ตนเองว่าเป็นคนดีของสังคม ปรากฏการณ์นี้สามารถ อธิบายได้ว่า เมื่อวัฒนธรรมใต้ดิน (Underground culture) ของเพลงแร็ปถูกนำมาปะทะ

สังสรรค์บนพื้นที่ของ “สื่อโทรทัศน์กระแสหลัก” (Mainstream Media) แร็ปเปอร์จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องใช้กระบวนการประนีประนอม (Compromise) เพื่อให้ตัวตนและเนื้อหาการนำเสนอของพวกเขายังคงได้รับการยอมรับจากผู้ชมวงกว้างและโครงสร้างสังคมผู้ใหญ่ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า อำนาจนำ (Hegemony) ในสังคมไทยไม่ได้ถูกรื้อถอนลงโดยสิ้นเชิง แต่เกิดการต่อรองพื้นที่ทางความหมายกันอยู่ตลอดเวลาระหว่างอุดมการณ์เก่าและใหม่

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonsai & Sumniengngam (2022) ที่พบว่าแร็ปเปอร์ไทยใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อสร้างพื้นที่และประกอบสร้างตัวตนของตนเองในรายการแข่งขันทางโทรทัศน์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ได้นำเสนอข้อค้นพบที่ขยายพรมแดนความรู้ให้ก้าวไปไกลกว่ามิติของการสร้างอัตลักษณ์บุคคล (Identity) โดยชี้ให้เห็นถึง “มิติของการต่อสู้ทางอุดมการณ์” (Ideological struggle) อย่างชัดเจน งานวิจัยนี้ช่วยยืนยันให้เห็นว่าท้ายที่สุดแล้ว “ภาษา” ในวัฒนธรรมสมัยนิยมอย่างเพลงแร็ปไม่ใช่สิ่งที่อยู่นอกเหนือโครงสร้างอำนาจ แต่คือพื้นที่ที่ทำให้เรามองเห็นพลวัตความพยายามในการปลดแอกตนเองออกจากโครงสร้างความเหลื่อมล้ำและระบบอำนาจนิยมในสังคมไทยร่วมสมัย

นอกจากนี้ยังพบว่า นอกเหนือจากการต่อรองกับระบบอำนาจนิยมแล้ว วาทกรรมเพลงแร็ปยังทำหน้าที่เป็น “พื้นที่สลับบทบาททางวาทกรรม” (Discursive Inversion) โดยแร็ปเปอร์สามารถยึดครองคำนิยามและลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎระเบียบในโรงเรียนให้กลายเป็นเพียงเครื่องมือจำกัดความคิดสร้างสรรค์พร้อมทั้งร่วมกันประกอบสร้าง “นิยามเด็กดีวิถีใหม่” ที่ให้คุณค่ากับความซื่อสัตย์ต่อตนเองและการประสบความสำเร็จด้วยการลงมือทำมากกว่าการยอมจำนนต่อกรอบแบบแผนเดิม อีกทั้งยังพบการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อสร้าง “ความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มเยาวชน” (Youth Solidarity) ผ่านการแบ่งปันประสบการณ์ที่สร้างบาดแผลร่วมกันจากการถูกกดทับ ซึ่งพลวัตเหล่านี้ได้เปลี่ยนรูปแบบจากวัฒนธรรมย่อยเฉพาะกลุ่มไปสู่การขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมในระดับมหภาคที่เป็นการท้าทายโครงสร้างอุดมการณ์หลักของสังคมไทย

References

Althusser, L. (1971). Ideology and ideological state apparatuses (Notes towards an investigation). In B. Brewster (Trans.), **Lenin and philosophy and other essays** (pp. 127–186). Monthly Review Press.

Angkhaphanitchakit, C. (2018). **Discourse Analysis** (2nd ed.). Thammasat University Press. (In Thai)

Ariès, P. (1962). **Centuries of childhood: A social history of family life** (R. Baldick, Trans.). Vintage Books. (Original work published 1960)

Boonsai, P., & Sumniengngam, S. (2022). Presentation of Rapper's Identity by Linguistic Strategies in Thai Rap Battle. **Silpakorn University e-Journal, 42** (3), 25-41 (In Thai)

Check SHVKE. (2018). **Sleepless.** [Music Video]. WorkpointOfficial. (In Thai)

Chareonsin-o-larn, C. (2002). **Development discourse: Power, knowledge, truth, identity and alterity.** Wiphasa. (In Thai)

Dome Neykofear. (2018). **Lullaby.** [Music Video]. Workpointofficial. (In Thai)

Fairclough, N. (1992). **Discourse and social change.** Polity Press.

Fairclough, N. (1995). **Critical discourse analysis: The critical study of language.** Longman.

Foucault, M. (1977). **Discipline and Punish: The Birth of the Prison.** (S. Alan, Trans.) Allen Lane.m

Jom Jahrom. (2018) **Never.** [Music Video]. WorkpointOfficial. (In Thai)

Pop POPPA. (2018). **Horizon, Shoreline, Hope, Homeland.** The Rapper. WorkpointOfficial. (In Thai)

Miny Milli. (2019). **Club of Mischievous Wives.** [Music Video]. Workpointofficial. (In Thai)

Phakdeephasook, S. (2010). **Discourse of Femininity in the Advertisements in Thai Health and Beauty Magazines.** Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)

Sergeant Van. (2018). **Dear Teacher.** [Music Video]. WorkpointOfficial. (In Thai)

Searle, J. R. (1969). **Speech acts: An essay in the philosophy of language.** Cambridge University Press.

Sukwisith, W. (2011). **The relationship between language and ideologies in the Thai language textbooks for the Elementary School Curriculum 1960–2001: A critical discourse analysis** (Doctoral dissertation). Chulalongkorn University. (In Thai)

Toyo KQ & Oui ICE Maiden (2018). **Innocent Sin.** [Music Video]. WorkpointOfficial. (In Thai)

Toyo KQ. (2018). **Scout Handshake.** [Music Video]. WorkpointOfficial. (In Thai)

Thatthiam, P., & Nilwannapha, R. (2026). Linguistic strategies conveying "Good Child" ideology in provincial kindergarten school marches in Thailand. **Wiwitwannasan, 10** (1), 173–190. https://https://so06.tcithaijo.org/index.php/wiwitwannasan/article/view/292743/194127 (In Thai)

Title Chitswift. (2018a). **Little Child.** [Music Video]. WorkpointOfficial. (In Thai)

Title Chitswift. (2018b). **Poison.** [Music Video]. WorkpointOfficial. (In Thai)

Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. **Discourse & Society, 4** (2), 249–283. https://doi.org/10.1177/0957926593004002006